

Platónova nauka o státu

Platónova nauka o státě se skládá ze dvou částí. První je charakteristická kritikou v té době existujících státních zřízení, ve druhé se Platón snaží vykreslit obraz ideálního státu. Ve svých úvahách vychází z názoru, že všechny druhy zdatností, které Platón vyzdvihuje u jednotlivce, by měly existovat i v celku. Tuto myšlenku shrnuje ve větě: „**Nejvyšší myslitelná forma mravního života je mravní život společenství v dobrém státě**“.

„**Polis**“ – centrální pojem, dnešní „politika“.

Kritika dosavadních ústav

Ústav je tolik druhů, kolik je druhů lidí. Platón zkoumá různé formy fungování státu a nachází u nich nesčetné chyby, které vedou k rozbrojům ve společnosti.

Oligarchie je ústava, která se opírá o vlastnictví majetku. Vládou v ní tedy bohatí, chudí jsou z podílu na vládnutí vyloučeni. Platón zde nachází tři zásadní nedostatky:

1. Do čela státu jsou *vybírání pouze bohatí*, bez ohledu na to, jestli mají k vládnutí předpoklady či nikoli.
2. Takový stát je nutně rozdělen na *dva znepřátelené tábory*.
3. Ve státě, kde nad ušlechtilými lidskými vlastnostmi, jako je láska k bližnímu, spravedlnost, moudrost, statečnost atd., zde *lidé usilují o zisk*. A to jakýmkoli způsobem, krádeže a násilí nevyjímaje.

Demokracie může vzniknout z třídního boje v oligarchii, kdy chudí se vzeprou bohatým a ujmou se vlády. Jedny bohaté povraždí, druhé vyženou a třetím umožní podíl na vládnutí. Hlavním heslem demokracie je *svoboda*. Svoboda prostupuje celým společenstvím. Nikdo nemusí pracovat, bojovat, podílet se na vedení státu, k ničemu není zavázán. Takový způsob života vede k lenosti. Jak Platón zdůrazňuje, **svoboda, vyhnaná do krajnosti, vede k otroctví**. Je třeba si uvědomit, že demokracie v době Platónova života byla v počátku svého vývoje tak, jak se formovala po staletí až k dnešku.

Tyranie (vláda násilí) přichází zákonitě po demokracii. Zpravidla vede přes funkci vůdce lidu. Dochází zde k preferování podobných hodnot, jako v oligarchii. A to je shromažďování majetku a posilování moci vůdce lidu. Lid si obvykle staví do svého čela jednoho vůdce, kterého chrání a jehož moc posilují. Tento, ve snaze udržet si neomezenou moc, vyslovuje rozsudky smrti, obklopuje se vojskem a hromadí majetek. Na to má Platón jedinou radu. **Bud' zahyne rukou nepřátel, nebo se stane tyranem**. Po více než dva tisíce let od smrti Platóna se jeho slova naplňovala.

Ideální stát

Tak, jako je spojena v každém z nás žádostivost s vůlí a rozumem, a spravedlnost spočívá v nalezení správného poměru mezi nimi, také život ve společnosti se řídí třemi různými úlohami. Je to **výživa** jako základ, zvenčí **obrana** a **řízení** rozumem. Tomu odpovídají tři stavy: „**řemeslníci**“, „**strážci**“ (**válečníci**) a „**vládci**“. I zde je třeba najít spravedlivé rozdělení úloh ve společnosti. Toto rozdělení nachází Platón výběrem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pracovní list byl vytvořen v rámci projektu "Nová cesta za poznáním", reg. č. CZ.1.07/1.5.00/34.0034, za finanční podpory Evropského sociálního fondu a rozpočtu ČR.

Uvedená práce (dílo) podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko

Všechny děti, bez rozdílu původu, mají stejnou možnost vzdělání. Nejdůležitější formou výchovy je *gymnastika*, jež nejlépe zoceluje tělo a *hudba*, která rozvíjí estetické citění. Dále *matematika* a *dialektika*. Ve **20 letech** jsou vyloučeni první adepti na úřad vládců. Následuje dalších **10 let** výchovy. Poté dochází k dalšímu výběru. Následuje **5 let** vzdělávání ve *filozofii*.

Následuje dalších **15 let**, ve kterých se budoucí adepti na úřad vládců zocelují v boji. V **50 letech** jsou čekatelé automaticky dosazováni do úřadu vládců.

Podobně jako Sókratés i Platón byl zastáncem *aristokratické vlády*, tedy vlády nejlepších. Ale na rozdíl od dnešního pojetí aristokracie, nemají aspiranti na nejvyšší úřad výsadu dědičnou. Musí si ji vydobýt přísným celoživotním výběrem.

Budeme-li předpokládat, že takový stát vznikne, bude zde *hrozit nebezpečí zvnitřku*. Nejsilnější lidské pudy, jež se mohou stát oním nebezpečím, jsou podle Platóna **peníze, majetek, žena a rodina**.

Proto je třeba těmto svodům předejít. Pro vládců i strážce Platón zavádí tato opatření:

1. Strážci a vládců nesmějí mít žádný majetek. Dostávají jen tolik prostředků, kolik ho nezbytně potřebují ke svému životu. Jediní, kteří si mohou podržet a shromažďovat majetek, jsou řemeslníci. Ti mají povinnost poskytovat strážcům a vládcům prostředky k životu.
2. Žijí v jakýchsi společných komunitách. Platón chce dosáhnout toho, aby nejlepší muži se stýkali s nejlepšími ženami co nejvíc. A naopak, aby se nejhorší členové společnosti stýkali co nejméně. Platón ve svých úvahách zacházel dokonce tak daleko, že navrhoval likvidaci slabých a dědičně nemocných jedinců ve snaze o zachování fyzicky i morálně silné společnosti.
3. Mají společné ženy, tudíž otcové neznají své děti a naopak. Takže strážci a vládců nebudou mít vlastní manželky.

I když Platón na sklonku života mnohé z jeho učení o ideálním státě přehodnotil, mnohé mu bylo přesto vytýkáno. Především oddělení politické a ekonomické moci. Rovněž mateřský pud matky zde byl potlačován, což by vedlo k zániku rodiny a tím i k rozkladu státu. Dokonce zavádí cenzuru.

Závěrem je nutno zdůraznit, že jeho úvahy o fungování ideálního státu zůstaly pouze v rovině teoretické.

Takový stát nikdy v historii nevznikl ani nefungoval. Částečně z něho vycházeli tvůrci komunistických teorií Marx a Engels. Výsledek si mnozí pamatují dodnes. Je třeba podotknout, že tato část Platónova díla patří z filozofického hlediska k jeho nejslabším.

Literatura:

Störig, H.J. *Malé dějiny filozofie* vydalo nakladatelství Zvon Praha 1991, ISBN 80-7113-041-9